

DRUGA SMOTRA GOVORNIŠTVA PRAVNOG FAKULTETA U RIJECI

Pozivamo sve zainteresirane srednje škole na sudjelovanje u drugoj smotri govornišтва koju će se u travnju održati na Pravnom fakultetu u Rijeci. Sudjelovati mogu učenice i učenici završnih razreda, koje se poziva da prijave pojedinačne govore na temu povezanu sa središnjim motom ovogodišnje smotre

Summum ius, summa iniuria.

Ovu se latinsku izreku obično prevodi kao „najveće pravo, najveća nepravda“. Iako je pripisujemo Ciceronu, ona odražava stariju rimsku tradiciju. Primjerice, Terencije je pisao „ius summum saepe summa est malitia“, odnosno „najveće je pravo često najveće nepoštenje“. Poanta je ove linije misli da pravo, kada ga se primjenjuje pretjerano kruto, neovisno o uvjetima u kojima ga treba oživotvoriti, umjesto pravde može stvoriti ozbiljnu nepravdu.

Moto ovogodišnje smotre omogućuje propitivanje dvaju različitih pojmova koje povezujemo s pravom. S jedne je strane pravo kao struktura pravila, u glavnini pisanih, koje usvaja država (strictum ius, rigor iuris), a s druge strane pravičnost (aequitas). Ta opreka traži da se odredimo prema nizu izazova koji traže državnu intervenciju. Hoćemo li usvojiti najviše moguće određenu pravnu strukturu, kojom ćemo nastojati unaprijed predvidjeti sva moguća sporna mjesta i zajamčiti svima najveći stupanj pravne sigurnosti? Hoćemo li usvojiti tek okvirna ili vrlo općenita pravila, koja će dopustiti da ih se prilagođava okolnostima? Jesu li sva pitanja podobna za uređenje posredstvom prava ili postoje neki problemi koje treba prepustiti samo javnom moralu ili nekoj vrsti običaja? S tim problemima povezani su drugi. Naime, ako je nešto pravno pitanje, riječ je ujedno o nečemu o čemu bi trebala odlučivati država posredstvom svojih tijela. U tome se može problematizirati odnos između tih tijela. Primjerice, je li nešto pitanje o kojem pravila može slobodno postavljati tijelo koje usvaja zakone, parlament, ili je riječ o problemu u kojem je zakonodavac vezan višim propisom, ustavom? U kojoj mjeri sudovi mogu tumačiti propise tako da izbjegnu nešto što se može smatrati nepravdom?

Tema ovogodišnje smotre odlikuje se, prije svega, svojom životnošću, a onda i vezanošću za niz klasičnih i suvremenih problema. Problem odnosa pravne forme i pravičnosti, utjelovljen je, primjerice, u sukobu između ljudskog i božanskog zakona u Antigoni. Njega nameće već

činjenica da su zakoni uvijek rezultat političkih procesa koji moraju u nekoj mjeri apstrahirati od pojedinačnih slučajeva i stvoriti opća pravila. Ta opća pravila ne moraju biti u skladu s različitim poimanjima pravde ili mogu, s vremenom i promjenom društvenih okolnosti, početi odudarati od izvorno zacrtanih polazišta. Primjerice, u Sjedinjenim Američkim Državama nekada je „krađa osjećaja“ (alienation of affections) mogla biti osnovom za naknadu štete. Supruga ili suprug mogli su tužiti treću osobu zbog toga što je ova bila previše privlačna njihovom partneru ili partnerici. Još danas u pet sastavnica američke federacije postoji mogućnost podnošenja takvih tužbi i relativno nedavno je jedna američka senatorica bila tužena zbog toga što je zavela svojeg tjelohranitelja, iako postoji žustra rasprava o potpunom ukidanju odgovornosti za „razaranje brakova“. Nadalje, u slučajevima koji uključuju nove tehnologije, a to je posebno umjetna inteligencija, postavlja se pitanje uređenja odnosa koji se strahovito brzo mijenjaju. Pravo često kaska za društvenim promjenama i pronalazak adekvatnih regulatornih rješenja, osim što traje, nije jednostavno uskladiti s tehnologijom koja se može oteti i svakom novom pravnom okviru.

Ova i druga pitanja može se postaviti u kontekstu niza tema na koje je moguće pripremiti govor. U nastavku navodimo neke primjere, koji nipošto nisu iscrpni:

- uloga prava u uređenju privatnih odnosa, primjerice obiteljskih ili partnerskih, posebno u vezi s promjenama poimanja partnerskih odnosa i obitelji uopće;
- pravo u uređenju prava i interesa mladih, posebno s obzirom na nove tehnologije;
 - pravo i umjetna inteligencija
- pravo i obrazovanje, posebno s obzirom na važnost pravne pismenosti;
 - odnos prava i stereotipa te predrasuda;
- pravo kao sredstvo prepoznavanja i zaštite ranjivih;
- priznavanje identiteta u pravu i problem pravne nevidljivosti pojedinaca ili skupina;
 - sukobi različitih viđenja pravednosti u pravu;
 - utopije i distopije prava;
- pravo kao sredstvo aktivizma, primjerice u slučaju različitih društvenih pokreta;
- odnos ekonomije i prava, posebno velikih multinacionalnih korporacija naspram pravne države;
- odnos javnog morala i prava, posebno mjera u kojoj se moral treba odražavati u pravu države;
- uloga Hrvatskog sabora i parlamenata općenito u povezivanju društva i prava,

- uloga sudova u suočavanju prava i pravednosti;
- uloga Europske unije u uređenju pojedinih problematičnih pitanja;
 - odnos demokracije i prava;
 - uloga stručnjaka u izradi zakona;
- položaj posebnih interesnih skupina u izradi zakona (posebno lobiranje);
 - međunarodna zaštita ljudskih prava i lokalni konteksti te zaštite;
 - odnos promjene i prava.

Učenici i učenici slobodno mogu pripremiti govor u okviru jednog od ovih tematskih područja ili kojom drugom temom razraditi središnji moto smotre. Konačni govor može trajati **najviše sedam minuta**. Iako se govornice i govornici pri izvedbi govora smiju koristiti pomagalicama (primjerice, karticama s natuknicama), od njih se očekuje da izvedu govor bez čitanja s papira ili nekog drugog izvora. Poželjno je da pritom adekvatno koriste govor tijela i da nastoje pratiti reakcije publike na to što izlažu.

Sudionice i sudionici slobodni su se u njihovom oblikovanju osloniti na sva predznanja koja im mogu pomoći u osmišljavanju svojeg nastupa. Primjerice, u okviru različitih tema moguće je iskoristiti znanja iz hrvatskog jezika i književnosti, povijesti ili geografije kako bi se osmislilo užu temu o kojoj se želi govoriti. Preporučujemo sudionicama i sudionicima da temu biraju sukladno vlastitim interesima i da svakako nastoje pripremiti nešto što će odgovarati njihovom načinu razmišljanja i iskustvu.

Jedina ograničenja u sadržajnoj pripremi govora su ona ustavna i zakonska. Govor ne smije sadržavati govor mržnje niti bi smio biti diskriminatoran.

Prije smotre održat će se pripreme zainteresiranih učenica i učenika na Pravnom fakultetu u Rijeci, koje će se planirati sukladno interesu, kao i radionice govorništva u zainteresiranim srednjim školama.